

PETRA VAN
DAM

Gaila Jehoel, *Het culturele netwerk van Jan van Scorel*. Schilder, kanunnik, ondernemer en kosmopoliet. Hilversum: Verloren 2020, 500 pp., ISBN 9789087048600, pb.

Jan van Scorel (1495-1562) is in de waterstaatsgeschiedenis bekend van een gedurfd project, de bedijking en inpoldering van de Zijpe, 1452. Maar misschien nog wel bekender is hij geworden door de bijzonder grote kaart van 2,5 meter lang die hij daarvan maakte en die bewaard is in het Nationaal Archief. Het is een kaart die kenmerken van een schilderij heeft. Levendig worden de dijkwerkers afgebeeld met hun verschillende gereedschappen. Het geheel is neergezet als een verhaal waarin we de mensen ontmoeten die hier bij 't Oge woonden, vissend op zee, aan het werk in de duinen en op weg naar de kerk in hun dorpen. Het hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen heeft jarenlang in zijn bezoekerscentrum bij de Hondsbossche Zeewering een kopie van deze kaart tentoongesteld.

Jan van Scorel was in zijn tijd een beroemde schilder. Hij groeide op in Schoorl en maakte later grote reizen naar Duitsland, Oostenrijk en Venetië en kwam ook terecht in Rome waar hij werkte voor de Nederlandse paus Adrianus VI. Hij vestigde zich uiteindelijk te Utrecht. Via zijn reizen kreeg hij toegang tot internationale culturele en commerciële kringen en dat hielp hem bij het verkrijgen van vele belangrijke opdrachten.

De waterbouwkundige projecten vielen aan het einde van het leven van Van Scorel, vanaf 1547. Hij ontwierp een nieuwe haven voor Harderwijk en een baggerproject voor de Vecht en de Rijn. In 1549 ontwikkelde hij een plan om de Zijpe droog te leggen. Dank-

zij zijn netwerken kon Van Scorel vermogende investeerders aan het project verbinden uit Duitsland, Zweden, Italië en Spanje die als koopman een kantoor hadden in Antwerpen. Hij noemde het project Nova Roma en het voorzag in zeven kerken die natuurlijk verwezen naar de zeven dagen van de schepping, maar ook naar de zeven heuvelen van Rome en de zeven pelgrimskerken in Rome waar men een aflaat kon krijgen. Van de nieuwe polder maakte hij een kaart waarop de kerken afgebeeld zijn.

Door financiële problemen stapte Van Scorel al in 1554 uit het project waarvan uiteindelijk slechts een klein deel gerealiseerd werd. Misschien was hij toch als schilder handiger dan als waterbouwkundige, want Andries Vierlingh, de zeer ervaren waterbouwkundige en schrijver van het *Tractaet van Dijkkagie* schamperde dat Van Scorel nog 'nooit een dijkagie' had gezien en dat hij 'soo vreemde opiniën' had.

Het besproken boek is de mooie handelseditie van een proefschrift en bevat een catalogus van alle werken van Van Scorel. De beide hier genoemde kaarten zijn digitaal raadpleegbaar via de website van het Zijper Museum: www.zijpermuseum.nl.

ARJAN NOBEL Piet Martens, *Visserij in Noord-Brabant*. Tilburg, Zuidelijk Historisch Contact / Hilversum: Verloren 2020, 224 pp., ISBN 978-90-8704-783-2, pb.

De maritieme geschiedschrijving bloeit als nooit tevoren. Boeken over de koopvaardij, de marine en de visserij vinden gretig aftrek. Het gaat daarin al lang niet meer alleen over schepen, maar ook over de culturele kant van de geschiedenis. Over het leven aan boord en aan wal, over rituelen en gebruiken, over verhalen en verbeelding. Maar bovenal gaat het over mensen, over mannen én vrouwen wier levens op allerlei manieren waren verbonden met de maritieme sector.

Traditiegetrouw krijgt de zeevisserij – de haringvangst en de walvisvaart, ook wel aangeduid als de grote en de kleine visserij – veel aandacht. Veel minder wordt er geschreven over de rivier vissers die werkten op het open water van de grote rivieren en de binnenvis-